

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-336-4>

УДК 330

ПОПОВИЧ Ростислав

ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая»

<https://orcid.org/0009-0008-7169-8588>

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

В даному дослідженні представлений комплексний підхід до аналізу економічної безпеки держави як ключової складової національної безпеки, що забезпечує стабільність та стійкість економічної системи в умовах глобальних викликів. У роботі розглядаються основні аспекти економічної безпеки, такі як фінансова, соціальна, енергетична, цифрова та екологічна безпека, а також їхня роль у забезпеченні стабільного розвитку держави та регіонів. Аналіз літературних джерел показав, що фінансова стабільність та диверсифікація джерел доходів є важливими складовими економічної безпеки, які дозволяють державі ефективно протидіяти зовнішнім та внутрішнім загрозам. Особливу увагу приділено питанням цифровізації та її впливу на економічну безпеку в умовах розвитку глобального інформаційного суспільства. Впровадження цифрових технологій не лише підвищує ефективність управління, але й сприяє швидкому реагуванню на загрози та забезпечує прозорість у прийнятті рішень. У той же час, цифровізація несе нові ризики, пов'язані з кібербезпекою та необхідністю регуляторного контролю. Дослідження також акцентує увагу на важливості енергетичної незалежності, яка є критичним чинником для національної безпеки. Диверсифікація джерел енергії, розвиток власної енергетичної інфраструктури та політика енергозбереження допомагають знизити залежність від зовнішніх постачальників та забезпечують стабільність економіки в умовах енергетичних криз. Соціальна та екологічна безпека розглядаються як основа для досягнення стабільного економічного зростання. Високий рівень соціальної безпеки сприяє зниженню соціальної напруги та підвищенню якості життя, що позитивно впливає на економічний розвиток. Водночас, екологічна безпека гарантує раціональне використання природних ресурсів і захист довкілля, що є критичним для сталого розвитку та здоров'я населення. Загальні висновки дослідження підкреслюють необхідність інтегрованого підходу до забезпечення економічної безпеки в Україні. Запропоновано продовжити інвестиції в цифрові технології, екологічні ініціативи, соціальну підтримку та енергетичну незалежність, що забезпечить стійкість економіки та знизить вразливість перед зовнішніми загрозами..

Ключові слова: економічна безпека, фінансова стабільність, соціальна безпека, енергетична незалежність, цифровізація, екологічна безпека, національна безпека, стале зростання.

POPOVYCH Rostyslav

Institution of Higher Education "International Scientific and Technical University named after Academician Yuriy Bugay"

PECULIARITIES OF ENSURING THE ECONOMIC SECURITY OF THE STATE

This study presents a comprehensive approach to analyzing the state's economic security as a key component of national security, ensuring the stability and resilience of the economic system in the face of global challenges. The work examines major aspects of economic security, such as financial, social, energy, digital, and environmental security, and their role in ensuring the state's and its regions' sustainable development. The literature review demonstrates that financial stability and diversification of income sources are crucial components of economic security, enabling the state to counter external and internal threats effectively. Particular attention is given to the issues of digitalization and its impact on economic security in the context of the growing global information society. Implementing digital technologies increases management efficiency and facilitates a rapid response to threats and ensures transparency in decision-making. However, digitalization brings new risks associated with cybersecurity and the need for regulatory oversight. The study also emphasizes the importance of energy independence, which is a critical factor for national security. Diversification of energy sources, development of a domestic energy infrastructure, and energy-saving policies help reduce dependence on external suppliers and ensure economic stability in times of energy crises. Social and environmental security are viewed as foundations for achieving stable economic growth. A high level of social security helps reduce social tensions and improve the quality of life, positively impacting economic development. At the same time, environmental security guarantees the sustainable use of natural resources and environmental protection, which is crucial for sustainable development and public health. The study's conclusions highlight the necessity of an integrated approach to ensuring economic security in Ukraine. Continued investment in digital technologies, environmental initiatives, social support, and energy independence is recommended to strengthen economic resilience and reduce vulnerability to external threats.

Keywords: economic security, financial stability, social security, energy independence, digitalization, environmental security, national security, sustainable growth.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Економічна безпека держави є однією з ключових умов для забезпечення стабільності, процвітання та сталого розвитку суспільства. У сучасних умовах, коли світова економіка перебуває під впливом численних викликів та загроз, таких як глобалізація, економічна нестабільність, екологічні проблеми та зростаюча конкуренція, питання економічної безпеки стає особливо актуальним для кожної країни, зокрема для України. Невід'ємною частиною національної безпеки є економічна безпека, яка передбачає створення та підтримання таких умов, за яких держава здатна ефективно захищати свої національні інтереси, забезпечувати економічну стабільність та сприяти зростанню добробуту населення.

Забезпечення економічної безпеки є складним процесом, який вимагає розробки ефективних механізмів та інструментів для подолання внутрішніх та зовнішніх загроз. Для України, яка на даний момент проходить складний етап соціально-економічних трансформацій та зіштовхується з військовими та

економічними викликами, проблема економічної безпеки набуває стратегічного значення. Сучасна економічна безпека має включати не лише традиційні аспекти, такі як фінансова, енергетична та продовольча безпека, а й інноваційні підходи, зокрема цифровізацію та екологічну безпеку.

Таким чином, дослідження особливостей забезпечення економічної безпеки є надзвичайно важливим для України, адже від цього залежить не лише економічна стійкість та конкурентоспроможність, а й здатність держави реагувати на виклики глобального світу та забезпечувати добробут своїх громадян.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Комплексний підхід до цієї теми, включаючи розгляд фінансових, інноваційних, соціальних, енергетичних та екологічних аспектів. Огляд джерел виявив кілька важливих напрямів досліджень, що в сукупності формують загальне уявлення про сучасний стан економічної безпеки та пропонують шляхи її вдосконалення.

Фінансова безпека розглядається як одна з основних складових економічної безпеки, що забезпечує стійкість економічної системи на різних рівнях. Наприклад, у роботі Даниленка та Луцишина [1] підкреслюється необхідність впровадження механізмів, які сприяють стабілізації фінансового стану країни. Бельська [2] розглядає цифрову трансформацію як чинник, що впливає на фінансову безпеку, оскільки інновації дозволяють знижувати витрати та підвищувати ефективність управління бюджетами.

Цифровізація економічної безпеки є важливим аспектом в умовах глобальних змін. Зокрема, Климанська та Разметаєва [3] розглядають вплив інформаційних технологій на систему національної безпеки. Бельська [2] і Кучер із Березянською [10] зазначають, що цифровізація дозволяє оперативно реагувати на нові загрози, хоча й потребує належної регуляції для запобігання кіберзагрозам.

Енергетична безпека обговорюється у працях Зелених [5] і Данильяна [11]. Вони наголошують, що енергетична незалежність і диверсифікація джерел енергії є пріоритетними завданнями для зменшення залежності від зовнішніх постачальників. Це забезпечує не лише національну безпеку, але й стабільність внутрішнього ринку.

Соціальна безпека є важливим компонентом економічної безпеки, оскільки вона безпосередньо пов'язана з рівнем життя населення. Зокрема, Летухова та Ярмоленко [13] аналізують вплив соціальної безпеки на розвиток регіонів, зазначаючи, що зростання соціальної напруги може дестабілізувати економіку на регіональному рівні. У свою чергу, Черняк [9] підкреслює роль соціальної політики у забезпеченні стійкості держави.

Екологічна безпека розглядається як вагомий елемент економічної стабільності. Данильян [11] і Гаврилук з Матяжем [12] підкреслюють, що стан навколишнього середовища впливає на загальний рівень життя та на економічну стабільність. Дослідники зазначають, що впровадження екологічних стандартів та інноваційних рішень може знизити ризики для здоров'я населення і зменшити витрати на ліквідацію наслідків екологічних катастроф.

Загалом, огляд літературних джерел свідчить про значну увагу українських науковців до різних аспектів економічної безпеки. Усі автори підкреслюють важливість інтегрованого підходу до забезпечення економічної безпеки, що враховує взаємозв'язок між фінансовою, соціальною, екологічною та інноваційною складовими. Пропонується продовжити дослідження в напрямі використання цифрових технологій для підвищення рівня безпеки, покращення інвестиційного клімату та захисту національних інтересів України.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета дослідження полягає у вивченні та аналізі особливостей забезпечення економічної безпеки держави та її регіонів в умовах сучасних викликів. Зокрема, метою є визначення ключових складових та інструментів, які сприяють стійкості економіки, зниженню ризиків та захисту національних інтересів. Також дослідження спрямоване на виявлення шляхів удосконалення існуючих механізмів економічної безпеки через впровадження інноваційних рішень, цифрових технологій та підвищення ефективності регіональної політики для досягнення сталого розвитку та добробуту населення України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

В сучасних умовах особливу актуальність набуває регіональна економічна безпека як підсистема національної безпеки країни, а пріоритетом стає створення ефективного механізму управління бюджетними ресурсами, дієвим інструментом якого виступає програмно-цільовий метод. Накопичений досвід свідчить, що безпека економічного розвитку держави або регіону є ключовою складовою як внутрішньої, так і зовнішньої політики. Для забезпечення ефективності відтворювального процесу у кожному регіоні та в країні загалом необхідно дотримуватися стратегії забезпечення умов для економічної безпеки, яка відіграє важливу роль у зміцненні національної безпеки країни. Таким чином, під економічною безпекою регіону слід розуміти здатність територіальної системи до збалансованого розвитку та забезпечення відтворення валового регіонального продукту і його справедливого розподілу (перерозподілу) між учасниками відтворювального процесу. Автор частково поділяє точку зору тих економістів, які визначають «економічну безпеку регіону» як самостійну соціально-економічну та науково-технічну систему, розуміючи її як

«сукупність властивостей, що забезпечують прогресивний розвиток регіону в умовах дестабілізуючого впливу різного виду загроз». Також слід наголосити, що механізм забезпечення економічної безпеки держави (регіону) включає сукупність таких інструментів, методів, важелів та стимулів, за допомогою яких виконавча влада на державному та регіональному рівнях має забезпечити стаке зростання в умовах економічного розвитку країни.

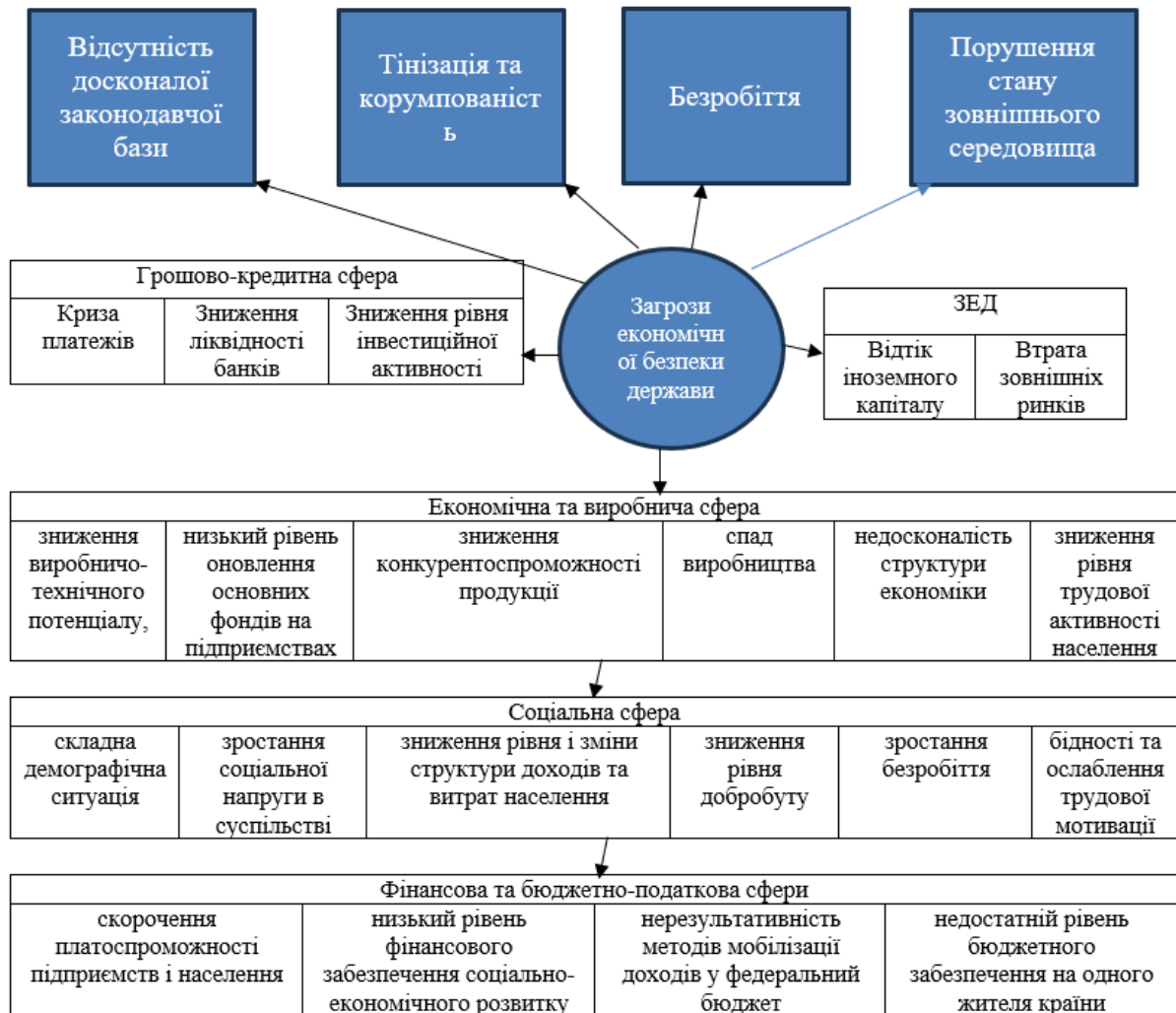

Рис. 1. Види загроз економічній безпеці держави, регіону за сферами напрямків

З огляду на те, що механізм забезпечення економічної безпеки держави на регіональному рівні необхідно розглядати як систему елементів отримання, обробки та впровадження різних методів і інструментів для зменшення загроз, автором було проаналізовано основні види загроз економічній безпеці регіону за напрямками, які представлені на рис. 1. Якщо забезпечення економічної безпеки з боку держави асоціюється із захистом національних інтересів, то при розгляді економічної безпеки регіону доцільно виділяти регіональні інтереси, що збігаються з державними і мають подвійне значення: по-перше, держава створює умови для економічної безпеки України; по-друге, регіон має власну концепцію створення умов для забезпечення економічної безпеки та характерні для неї механізми, методи та інструменти реалізації. У зв'язку з цим набуває особливої актуальності розробка основних складових механізму забезпечення економічної безпеки держави та її регіонів, які відображені на рис. 2. Таким чином, рівень національної безпеки залежить від гармонійного поєднання інтересів держави, регіонів та їхніх мешканців, а своєчасне визначення і забезпечення повного спектра регіональних інтересів гарантує високий рівень економічної безпеки регіону. Основними критеріями економічної безпеки регіону є:

- здатність регіональних органів управління здійснювати економічну політику в рамках загальнодержавної політики, ефективність якої залежить від використання всіх видів потенціалу;
- високий рівень диверсифікації, здатність гнучко та оперативно реагувати на різкі зміни в межах конкретного регіону як складної соціально-економічної системи;

- можливість самостійно фінансувати заходи щодо ліквідації соціально небезпечних ситуацій у регіоні, пов'язаних із локальними економічними та соціальними загрозами, без допомоги держави, якщо це можливо;
- здатність надавати підтримку сусіднім територіям в межах ресурсів регіону;
- досягнення рівня життя населення регіону не нижче середнього по країні в цілому.

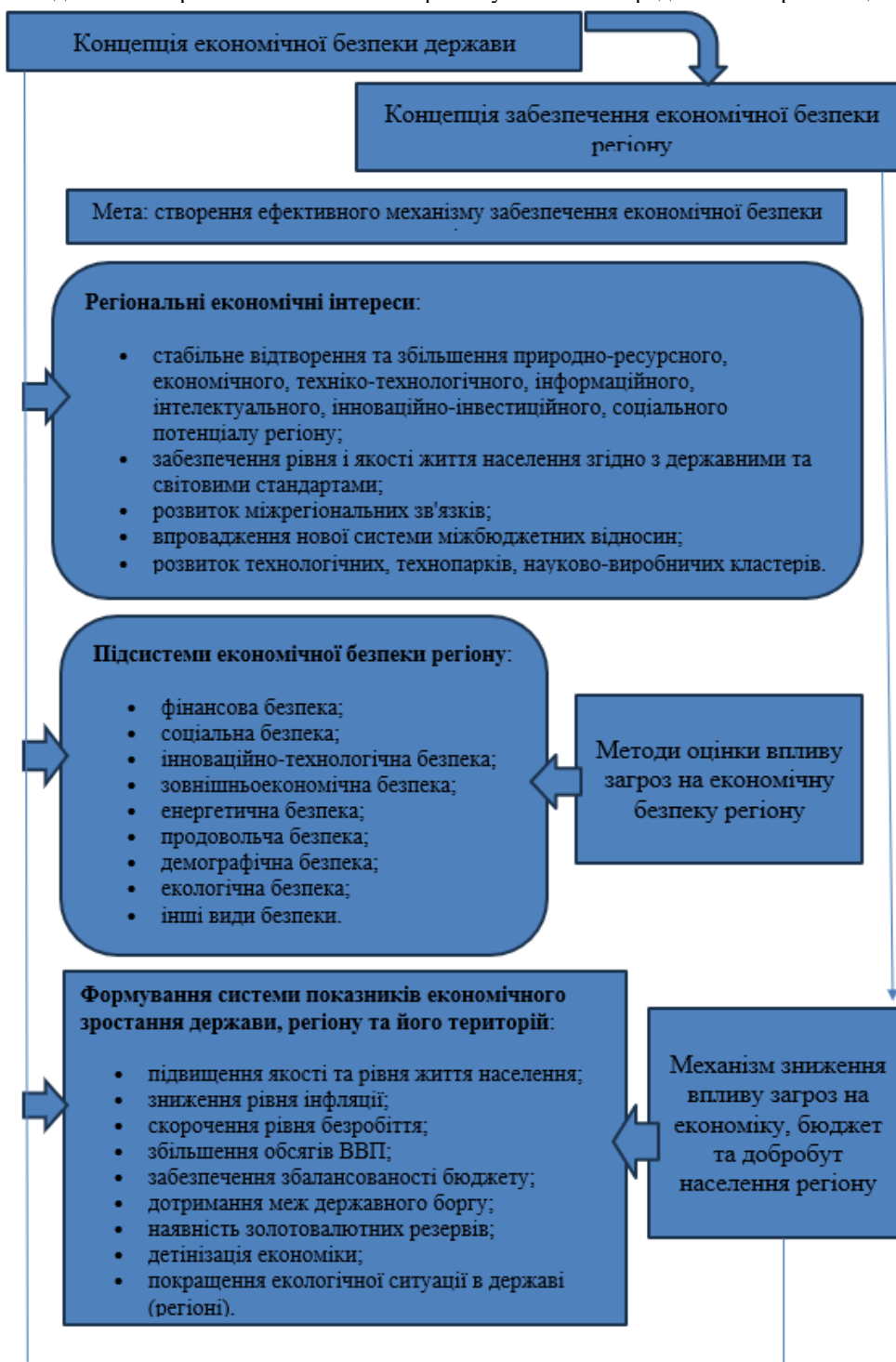

Рис. 2. Основні складові механізму забезпечення економічної безпеки держави та її регіонів

Під час аналізу функціонування Київської області було виявлено низку актуальних проблем: низький рівень доходів частини населення у порівнянні зі столицею, що призводить до нерівномірного рівня життя між містом Києвом та іншими населеними пунктами області; високе соціальне навантаження на місцевий бюджет у зв'язку з міграцією та потребою у додаткових соціальних послугах; структурні проблеми в економіці, пов'язані з високою концентрацією малих і середніх підприємств, які мають обмежені можливості для інвестицій та розвитку.

Також відзначається недостатньо розвинена інфраструктура в багатьох населених пунктах області, особливо транспортна, що ускладнює доступ до столиці та інших великих економічних центрів. Високий рівень зношеності основних фондів і об'єктів критичної інфраструктури, зокрема доріг і комунальних мереж, що потребують термінового оновлення.

Крім того, у деяких районах Київської області спостерігається несприятлива екологічна ситуація, зумовлена впливом промислових підприємств, автомобільного транспорту та нелегального сміттєзвалища, що спричиняє значне забруднення повітря та ґрунтів.

Для подолання цих викликів необхідне впровадження комплексної стратегії розвитку, яка включатиме модернізацію інфраструктури, підтримку малого та середнього бізнесу, а також заходи з покращення екологічної ситуації в області.

Досягнення стану безпеки бюджетів різних рівнів передбачає[6]: забезпечення стійкості бюджету, платоспроможності, достатньої фінансової незалежності бюджетів у довгостроковій перспективі; оптимальне залучення та ефективне використання бюджетних ресурсів; виявлення небезпек і загроз та розробку заходів для їх своєчасного усунення; розрахунок кількісних та якісних показників, їх порівняння з граничними значеннями для оцінки рівня бюджетної безпеки; визначення найбільш суттєвих проблем у сфері управління доходами та витратами бюджетів з можливістю їх ранжування за рівнем небезпеки; розробку системи заходів, спрямованих на вирішення виявлених проблем; створення механізму зниження впливу загроз і ризиків на економіку, бюджет та добробут населення.

Вважаю, що до основних напрямів реалізації державної стратегії забезпечення економічної безпеки на регіональному рівні слід віднести:

1. Подолання наслідків кризи, досягнення економічного зростання у реальному секторі економіки регіону та його підпорядкування завданням соціально-економічного розвитку держави.

2. Значне посилення фінансової безпеки регіону, першочергове зміцнення фінансового потенціалу реального сектора економіки, суб'єктів господарювання всіх форм власності, домогосподарств; забезпечення збалансованого розвитку бюджетної сфери на основі оптимізації мережі бюджетних установ, надійного внутрішнього та зовнішнього захисту національної валюти, інтересів вкладників і учасників фінансового ринку; максимальне покращення інвестиційного клімату та зниження рівня тінізації і корупції в економіці та фінансах України.

3. Створення надійних гарантій технологічної безпеки; оновлення та заміна застарілих основних фондів підприємств та установ, рівень зношеності яких наближається до критичного і становить 80-82%; забезпечення безаварійної роботи на об'єктах підвищеної небезпеки; вирішення питань утилізації небезпечних відходів; впровадження новітніх технологій їх переробки.

4. Посилення енергетичної безпеки регіону, здійснення активної політики енергозбереження та розвитку власного енергетичного потенціалу, диверсифікація ринків збуту продукції та створення умов для реальної конкуренції у сфері енергопостачання.

5. Рішення комплексу проблем, від яких залежить продовольча безпека держави в цілому.

6. Недопущення експансії неякісних імпорتنих продуктів і продовольчих товарів, які агропромисловий комплекс регіону може виробляти у необхідних обсягах.

7. Рішення найбільш гострих завдань у сфері визначення довгострокових пріоритетів в екологічній безпеці та охороні навколишнього природного середовища; застосування економічних інструментів, що дозволять місцевим органам влади створити умови для відтворення та раціонального використання природних ресурсів.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

На основі аналізу та проведених досліджень, можна зробити низку важливих висновків щодо забезпечення економічної безпеки держави. Основні аспекти ефективної системи економічної безпеки включають забезпечення фінансової стабільності, соціальної безпеки, зменшення впливу зовнішньоекономічних ризиків, зміцнення інноваційного та технологічного потенціалу, а також забезпечення стійкості енергетичних і продовольчих ресурсів.

Економічна безпека є ключовою складовою національної безпеки, адже вона сприяє захисту національних інтересів, забезпеченню стабільності внутрішнього ринку та посиленню конкурентоспроможності на міжнародній арені. Зокрема, регіональна економічна безпека набуває особливого значення, оскільки кожен регіон має власні специфічні ризики та ресурси, які потребують індивідуального підходу.

Важливим елементом є інтеграція цифрових технологій та інновацій, що можуть підвищити прозорість, оперативність управління та забезпечити ефективне реагування на соціально-економічні виклики. Розвиток цифрової інфраструктури дозволяє підвищити залученість громадян, а також покращити взаємодію між державою та бізнесом.

Для забезпечення довгострокової стійкості економічної безпеки доцільно впроваджувати політику фінансового та енергетичного заощадження, оновлення інфраструктури, зниження залежності від імпорتنих

товарів і ресурсів. Крім того, слід приділяти особливу увагу екологічній безпеці, оскільки стан навколишнього середовища безпосередньо впливає на якість життя населення та здоров'я майбутніх поколінь.

Таким чином, економічна безпека держави та її регіонів залежить від комплексного підходу, що включає як внутрішні, так і зовнішні фактори, а також враховує специфічні умови кожного регіону. Завдяки стратегічному підходу до управління ресурсами, інноваційними технологіями та соціальною підтримкою, держава може досягти високого рівня економічної безпеки, що стане основою для сталого розвитку та процвітання країни

Література

1. Даниленко А. І., Луцишин Г. І. Економічна безпека держави: основи теорії і практики. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2019. 275 с.
2. Бельська О. І. Цифрова трансформація економічної безпеки в умовах глобальних змін // Економічна безпека України. 2020. № 3. С. 45–58.
3. Климанська Л. Д., Разметаєва Ю. С. Інформаційні виклики в системі національної безпеки // Науковий вісник МНТУ. 2021. № 2. С. 120–134.
4. Коломієць С. О., Третякова О. В. Основи забезпечення фінансової безпеки держави. Київ: Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2021. 188 с.
5. Зелена Т. М. Енергетична безпека України: стан та шляхи покращення // Стратегічні пріоритети. 2022. № 1. С. 72–85.
6. Мельник В. В. Економічна безпека регіонів: підходи та інструменти забезпечення. Вінниця: Університет менеджменту, 2020. 220 с.
7. Луцишин Г. І., Гарафонова О. С. Роль державної політики у формуванні економічної безпеки в Україні // Економічний журнал. 2022. № 4. С. 33–50.
8. Пашко П. В. Теорія та практика державного управління економічною безпекою. Харків: ХНЕУ, 2018. 310 с.
9. Черняк В. І. Фінансова безпека та антикризова політика в умовах глобалізації // Економічна безпека. 2020. № 5. С. 89–104.
10. Кучер С. С., Березянська А. В. Виклики та ризики цифровізації у сфері економічної безпеки // Безпека економіки. 2021. № 2. С. 39–48.
11. Данильян О. Г. Екологічна безпека в системі національної безпеки України. Харків: Наукова думка, 2021. 145 с.
12. Гаврилюк І. О., Матяж С. В. Ефективність бюджетної безпеки: методи та оцінка // Економічні інновації. 2019. № 3. С. 55–67.
13. Летухова І. М., Ярмоленко Т. С. Соціальна безпека в системі економічної безпеки регіонів // Науковий вісник. 2022. № 6. С. 43–56.
14. Тютюнник О. І., Березняк В. В. Методи та механізми забезпечення економічної безпеки України. Київ: КНЕУ, 2019. 162 с.
15. Сидоренко М. П., Лавренко С. І. Стратегічні напрями зміцнення економічної безпеки в умовах кризи // Глобальна економіка. 2021. № 4. С. 78–92.
16. Givi BEDIANASHVILI, Hanna ZHOSAN, Sergiy LAVRENKO Modern digitalization trends of Georgia and Ukraine. Published in Scientific Papers. Series "Management, Economic Engineering in Agriculture and rural development", Vol. 22 ISSUE 3, 2022 <https://managementjournal.usamv.ro/index.php/scientific-papers/current>
17. Olha Garafonova, Hanna Zhosan, Viktoriia Marhasova, Nataliia Tkalenko, Kateryna Trukhachova Matrix method of competitive analysis of the results of economic activity of hospitality enterprises in the conditions of strategization and digital transformation. "Management theory and studies for rural business and infrastructure development Volume43 Issue2 Page237-248" 2021c <https://ejournals.vdu.lt/index.php/mtsrbid/article/view/2355>
18. Kukhar, O., Kravchuk, Y., & Brechko, O. (2023). DIGITAL TRANSFORMATION AS A FACTOR IN ENSURING ECONOMIC SECURITY OF ENTERPRISES. *Baltic Journal of Economic Studies*, 9(5), 143-152. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2023-9-5-143-152>

References

1. Danylenko A. I., Lutsyshyn H. I. Ekonomichna bezpeka derzhavy: osnovy teorii i praktyky. Kyiv: KNU imeni Tarasa Shevchenka, 2019. 275 s.
2. Bielska O. I. Tsyfrova transformatsiia ekonomichnoi bezpeky v umovakh hlobalnykh zmin // Ekonomichna bezpeka Ukrainy. 2020. № 3. S. 45–58.
3. Klymanska L. D., Razmistaieva Yu. S. Informatsiini vyklyky v systemi natsionalnoi bezpeky // Naukovyi visnyk MNTU. 2021. № 2. S. 120–134.
4. Kolomiets S. O., Tretiakova O. V. Osnovy zabezpechennia finansovoi bezpeky derzhavy. Kyiv: Instytut ekonomiky ta prohnozuvannia NAN Ukrainy, 2021. 188 s.

-
5. Zelena T. M. Enerhetychna bezpeka Ukrainy: stan ta shliakhy pokrashchennia // Stratehichni priorityty. 2022. № 1. S. 72–85.
 6. Melnyk V. V. Ekonomichna bezpeka rehioniv: pidkhody ta instrumenty zabezpechennia. Vinnytsia: Universytet menedzhmentu, 2020. 220 s.
 7. Lutsyshyn H. I., Harafonova O. S. Rol derzhavnoi polityky u formuvanni ekonomichnoi bezpeky v Ukraini // Ekonomichnyi zhurnal. 2022. № 4. S. 33–50.
 8. Pashko P. V. Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu. Kharkiv: KhNEU, 2018. 310 s.
 9. Cherniak V. I. Finansova bezpeka ta antykrizova polityka v umovakh hlobalizatsii // Ekonomichna bezpeka. 2020. № 5. S. 89–104.
 10. Kucher S. S., Berezianska A. V. Vyklyky ta ryzyky tsyfrovizatsii u sferi ekonomichnoi bezpeky // Bezpeka ekonomiky. 2021. № 2. S. 39–48.
 11. Danylian O. H. Ekolohichna bezpeka v systemi natsionalnoi bezpeky Ukrainy. Kharkiv: Naukova dumka, 2021. 145 s.
 12. Havryliuk I. O., Matiazh S. V. Efektyvnist biudzhetnoi bezpeky: metody ta otsinka // Ekonomichni innovatsii. 2019. № 3. S. 55–67.
 13. Lietukhova I. M., Yarmolenko T. S. Sotsialna bezpeka v systemi ekonomichnoi bezpeky rehioniv // Naukovyi visnyk. 2022. № 6. S. 43–56.
 14. Tiutiunyk O. I., Berezniak V. V. Metody ta mekhanizmy zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy. Kyiv: KNEU, 2019. 162 s.
 15. Sydorenko M. P., Lavrenko S. I. Stratehichni napriamy zmitsnennia ekonomichnoi bezpeky v umovakh kryzy // Hlobalna ekonomika. 2021. № 4. S. 78–92.
 16. Givi BEDIANASHVILI, Hanna ZHOSAN, Sergiy LAVRENKO Modern digitalization trends of Georgia and Ukraine. Published in Scientific Papers. Series "Management, Economic Engineering in Agriculture and rural development", Vol. 22 ISSUE 3, 2022 <https://managementjournal.usamv.ro/index.php/scientific-papers/current>
 17. Olha Garafonova, Hanna Zhosan, Viktoriia Marhasova, Nataliia Tkalenko, Kateryna Trukhachova Matrix method of competitive analysis of the results of economic activity of hospitality enterprises in the conditions of strategization and digital transformation. "Management theory and studies for rural business and infrastructure development Volume43 Issue2 Page237-248" 2021s <https://ejournals.vdu.lt/index.php/mtsrbid/article/view/2355>
 18. Kukhar, O., Kravchuk, Y., & Brechko, O. (2023). DIGITAL TRANSFORMATION AS A FACTOR IN ENSURING ECONOMIC SECURITY OF ENTERPRISES. Baltic Journal of Economic Studies, 9(5), 143-152. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2023-9-5-143-152>